

УДК 37.013:796.071.4(045)(477.82)

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ ДЛЯ ПОТРЕБ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Денисенко Н.Г., Северіна Л.Є., Табак Н.В.
Луцький педагогічний коледж

Стаття присвячена проблемі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури для потреб Нової української школи. Автори статті особливо цінним вважають представлену модель формування готовності учителів фізичної культури нового покоління, яка описана за допомогою цільової, теоретико-методологічної, змістової, процесуальної та оціночно-результативної підсистем. Визначено підходи, принципи, функції та педагогічні умови підготовки вчителів означеного фаху.

Ключові слова: готовність, підготовка, педагогічна модель, фізична культура, майбутній учитель фізичної культури.

Постановка проблеми. Здоров'я людини – одна з центральних проблем сьогодення. Збереження й підтримка здоров'я українців, зокрема молодого покоління, є однією з фундаментальних цінностей як конкретної людини особистості так і суспільства загалом. Сучасний етап розвитку людства, на думку В. Казначеева, повинен стати періодом *Homo valiens* («людини здорової»). Цю позицію поділяє і В.І. Бабич стверджуючи, що «до теперішнього часу зберігаються стійкі тенденції зниження рівня здоров'я сучасної молоді, зокрема й такого його надзвичайно важливого складника, як соціальне здоров'я» [1, с. 4]. Цей процес на думку дослідника «характеризується дезадаптацією учнів у суспільстві, неготовністю до дорослого життя, низьким рівнем соціальної та правової відповідальності, фактичною відсутністю співчуття до інвалідів і людей похилого віку, прагнення до самореалізації, а також зростанням серед підлітків кількості випадків агресивності, неповаги до дорослих, зневаги до однолітків, частими конфліктами з близькими людьми, підвищенням рівня сексуальної розбещеності тощо [1, с. 4].

Невипадково сьогодні спостерігається зниження інтересу дітей та молоді до занять фізичними вправами, дефіцит їх рухової активності. Так, нині практично здоровими є лише 27% дітей шкільного віку, близько 90% студентів мають відхилення у стані здоров'я, понад 50% – незадовільну фізичну підготовленість. Означене питання набуває сьогодні неабиякої актуальності. Враховуючи негативну статистику, соціальне й педагогічне значення порушеної проблеми полягає в нагальній необхідності підготовки майбутніх учителів фізичної культури, які були б здатні до виховування здорового молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах розглядали вітчизняні вчені В. Завацький, О. Куц, Л. Суценко, О. Тимошенко, Б. Шиян, Ю. Шкретій та ін.; валеологічні аспекти формування здоров'я у сучасному освітянському процесі досліджувала М. Гончаренко; теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів досліджував В. Горащук; інтеграцію пізнавальної і рухової діяльності в системі навчання і виховання школярів вивчала О. Дубогай; теоретико-методичні засади інноваційних

технологій в системі фізичного виховання молодших школярів досліджувала Н. Москаленко.

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить про те, що проблема підготовки учителів фізичної культури нового покоління до ефективного використання оздоровчих технологій в Новій українській школі як у теоретичному, так і в практичному аспектах досліджена недостатньо, зокрема ґрунтовно не проаналізовано зміст, форми і методи, які мають бути спрямовані на забезпечення ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення професійної діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність і доцільність дослідження проблеми зумовлені необхідністю подолання суперечностей, які виникають між:

– об'єктивною потребою суспільства у висококваліфікованих мобільних учителях фізичної культури для роботи в Новій українській школі (НУШ) та недостатньою розробкою питань формування їхніх професійних компетентностей в умовах вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації з урахуванням індивідуальних можливостей студентів, їх інтересів і запитів щодо майбутньої професійної діяльності;

– необхідністю готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення якісної оздоровчої роботи зі школярами в Новій українській школі та недостатнім рівнем знань, сформованих практичних умінь і навичок такої роботи.

У зв'язку з цим, **мета нашого дослідження** зумовлюється необхідністю формування нової моделі підготовки учителів фізичної культури нового покоління до здійснення якісних оздоровчо-рекреаційних послуг в умовах концепції Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Проблема виховання соціально здорової молоді є складною й багатогранною й, відповідно, потребує вивчення широкого спектру наукової літератури, в тому числі й питань підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення власної професійної діяльності. Науковці поняття «підготовка» визначають як: «наявність педагогічних знань для швидкої орієнтації в різноманітних ситуаціях шкільного життя, для творчості у навчальній і виховній роботі» (С. Балбенко) [2, с. 7]; орієнтація студентів вищих педагогічних навчальних закладів не тільки на засвоєння знань і умінь, а й на нестандартність

мислення, розвиток творчих здібностей (Л. Вакалова і Е. Орлова) [3, с. 45]; «системоутворювана властивість особистості, яка визначає її психологічний склад і є «стрижнем» всього її психічного образу» (О.С. Гребенюк) [4, с. 152]; складний, цілеспрямований прояв особистості, фундаментальна умова успішного виконання будь-якої діяльності (М. Дьяченко і Л. Кандибович) [5, с. 42].

Більшість проаналізованих дослідників пропонують власні моделі підготовки учителів. Ми також дозволимо собі запропонувати модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури для роботи з учнями в умовах Нової української школи.

При створенні моделі ми виходили із загальнотеоретичних основ моделювання, відповідно до яких були визначені такі характеристики:

а) модель повинна складати комплексну систему взаємопов'язаних елементів (принципів, змісту, форм, методів, засобів, новітніх підходів, функцій), які при створенні педагогічних умов забезпечують якісну професійну діяльність студентів;

б) структура моделі повинна створювати можливості контролю досягнень студентів на всіх стадіях роботи щодо їх готовності до професійної діяльності в НУШ; в) модель повинна надавати можливості для активного втручання з метою своєчасної корекції освітнього процесу в закладах I-II рівнів акредитації.

Модель описана за допомогою цільової, теоретико-методологічної, змістової, процесуальної та оціночно-результативної підсистем (рис. 1).

Цільова підсистема визначається метою та завданнями підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в НУШ.

Метою є формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в НУШ.

До завдань підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в НУШ віднесено:

- підготовку висококваліфікованих учителів фізичної культури, готових до успішної професійної діяльності у початковій школі;
- надання студентам ґрунтовних знань про оздоровчу роботу зі школярами;
- формування умінь та навичок студентів щодо оздоровчої роботи з молодшими школярами;
- формування творчого креативного потенціалу особистості студента;
- забезпечення позитивної мотивації та спрямованості інтересів, потреб і діяльності студентів у русло застосування оздоровчої та спортивно-масової роботи в НУШ;
- пошук ефективних методів навчання, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності в НУШ.

Теоретико-методологічна підсистема визначається:

- 1) теоретичними підходами;
- 2) принципами.

До підходів віднесено: *особистісно орієнтований, системний та діяльнісний*.

Особистісно орієнтований підхід дозволив сформувати студента як індивідуальну, творчу особистість, яка спрямовує свої зусилля на ґрунтовну підготовку до майбутньої професійної діяльності з оздоровлення учнів різного віку і статі.

Системний підхід дозволив виділити складові готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в НУШ.

Діяльнісний підхід дозволив організувати освітній процес у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації таким чином, щоб відбуло-

Рис. 1. Підсистеми моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами

ся формування усіх компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури.

Нами було виокремлено такі принципи: зв'язку теорії з практикою, свободи вибору, особистісної цілеспрямованості, вибору власної освітньої траєкторії, індивідуальної адаптивності та принцип освітньої рефлексії.

Принцип зв'язку теорії з практикою реалізовувався шляхом створення на практичних заняттях педагогічних ситуацій, наближених до реальних умов здійснення майбутньої професійної діяльності в НУШ.

Принцип свободи вибору передбачав право вибору студентом додаткового факультативного курсу, спецкурсу, темпу, форм і засобів роботи. Ми не лише надавали студентам свободу вибору, але і вчили їх діяти усвідомлено в ситуації вибору.

Принцип особистісної цілеспрямованості студентів забезпечував підготовку з урахуванням особистісних навчальних цілей, формування власної професійної мобільності. Майбутні учителі фізичної культури окреслювали проблеми, які їх цікавили, консультувалися з викладачем, узгоджували індивідуальну програму занять із загальною освітньою програмою. Застосовувався принцип дуальності.

Принцип вибору власної освітньої траєкторії реалізовувався у процесі усвідомленого та узгодженого з викладачем вибору студентом теми творчої роботи, форми її виконання та захисту.

Реалізація *принципу індивідуальної адаптивності* здійснювалася через створення груп, які об'єднували студентів, однакових за рівнем готовності до роботи в НУШ. Сутність принципу – навчання кожного на рівні його можливостей і здібностей; адаптація навчання до особливостей різних груп студентів. Студенти окреслювали проблеми, які їх цікавили, консультувалися з викладачем, узгоджували індивідуальну програму занять.

Принцип освітньої рефлексії реалізовувався в процесі супроводження освітнього процесу його рефлексивним усвідомленням студентами. Рефлексія – це усвідомлення способів діяльності, виявлення її смислових особливостей. В процесі підготовки до застосування оздоровчих технологій у професійній діяльності майбутні учителі не лише усвідомлювали зроблене, а і розуміли способи діяльності. Це було необхідною умовою того, щоб студенти бачили схему організації діяльності, яка передбачає застосування оздоровчої роботи, конструювали її відповідно до своїх цілей і програм, усвідомлювали результати такої діяльності у роботі зі школярами.

Змістова підсистема визначається 1) структурними компонентами готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності; 2) функціями; 3) педагогічними умовами; 4) системою знань, умінь та навичок з навчальних дисциплін: «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика фізкультурно-оздоровчих занять з використанням легкої атлетики», «Гімнастика з методикою викладання», «Ритміка елементарними хореографіями», «Оздоровча фізична культура з методикою викладання», зі спецкурсу «Інноваційні методики фізичної культури».

До функцій віднесено: освітню, розвивальну, організаторську, комунікативну, гностичну, конструктивну.

Освітня функція передбачала оволодіння студентами ґрунтовними знаннями про оздоровчу роботу з молодшими школярами.

Розвивальна функція забезпечувала розвиток студентів у контексті індивідуальної освітньої стратегії, формування їх особистісних творчих якостей як передумови на шляху до вершини у професії та успішної самореалізації у житті.

Організаторська функція реалізовувалася через забезпечення студентами різноманітних видів навчальної діяльності учнів початкової школи, організацію учнівського колективу, його згуртування і спрямування на вирішення навчальних та оздоровчих завдань, організацію якісної позакласної роботи у початковій школі, організацію власної діяльності і поведінки під час безпосередньої взаємодії з учнями на уроках і позаурочних заняттях (розподіл робочого часу, інструктування, контроль, дозування навантаження тощо).

Комунікативна функція передбачала вироблення умінь студентів встановлювати ділові і неформальні особистісні стосунки з окремими учнями і групами учнів, ділове спілкування з іншими вчителями та адміністрацією школи, здійснювати контакти з державними і громадськими фізкультурно-оздоровчими організаціями, контактувати з батьками учнів, спілкуватися з меценатами чи спонсорами.

Гностична функція передбачала оволодіння студентами різними способами впливу на учнів початкової школи на основі розуміння їх внутрішнього стану, вікових і індивідуальних особливостей, результатів власної діяльності, її вад і переваг.

Конструктивна функція полягала у розвитку професійних здібностей студентів, формуванні умінь визначати мету і завдання освітнього процесу, здійснювати відбір навчального матеріалу, який слід засвоїти учням молодшого шкільного віку, його оздоровчу спрямованість, проектування власної майбутньої діяльності і поведінки у взаємодії з учнями, підбір адекватних форм, засобів і методів оздоровчої роботи.

Педагогічними умовами визначено такі: врахування цілісності структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами; поетапність, структурна чіткість і змістова насиченість навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, врахування його специфіки та наближеність до умов майбутньої професійної діяльності у початковій школі; забезпечення спрямованості студентів на творчу самореалізацію у процесі оздоровлення молодших школярів.

Перша педагогічна умова – врахування цілісності структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами – дозволяла сконцентрувати усі свої зусилля на досягненні результату підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами.

Друга педагогічна умова – поетапність, структурна чіткість і змістова насиченість освітнього процесу у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, врахування його специфіки та на-

ближеність до умов майбутньої професійної діяльності – здійснювалася за рахунок оволодіння студентами ґрунтовними знаннями з професійно-орієнтованих дисциплін. На підставі цього, ми вибрали *третьо педагогічну умову* – забезпечення спрямованості студентів на творчу самореалізацію у процесі оздоровлення молодших школярів, яка здійснювалася у процесі створення ситуацій успіху, підвищення статусу студентів, значущості їх особистісного внеску у вирішення загальних завдань, позитивної оцінки їх досягнень у процесі оволодіння методиками оздоровлення учнів молодшого шкільного віку.

Процесуальна підсистема включає в себе етапи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності (діагностично-збагачувальний, репродуктивний, практично-творчий та оцінювальний); форми, методи і засоби підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами.

На *діагностично-збагачувальному етапі* забезпечувалося формування у студентів професійних інтересів, мотивації до оздоровчої роботи у майбутній педагогічній діяльності та важливості такої роботи зі школярами. На *репродуктивному етапі* забезпечувалося формування знань, умінь та навичок щодо оздоровчої роботи з учня-

ми. *Практично-творчий етап* полягав у самоутвердженні і самореалізації студентів під час педагогічної практики, у процесі проходження якої узагальнювалися й застосовувалися набуті знання та сформовані вміння з оздоровчої роботи. *Оцінювальний етап* передбачав аналіз ефективності змісту, форм, засобів і методів формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до майбутньої професійної діяльності та надання рекомендацій щодо підвищення ефективності цього процесу.

Формами визначено такі: лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, спецпрактикум, консультаційні заняття, педагогічна практика.

Результатом є сформованість готовності майбутніх учителів фізичної культури до надання якісних освітніх послуг та формування їхньої професійної мобільності.

Висновки і пропозиції. Таким чином, нами побудована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури, яка описана за допомогою цільової, теоретико-методологічної, змістовної, процесуальної та оціночно-результативної підсистем та спрямована на удосконалення системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи з молодшими школярами в навчальних закладах I-II рівня акредитації.

Список літератури:

1. Бабич В.І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бабич Вячеслав Іванович. – Луганськ, 2006. – 321 с.
2. Балбенко С.Ю. Виховання в учнів інтересу до занять фізичною культурою / С.Ю. Балбенко // Фізичне виховання дітей і молоді. – К.: Здоров'я, 1982. – Вип. 9. – С. 7-9.
3. Вакалова Л.Г. Некоторые итоги анализа учебных планов подготовки специалистов по управлению спортом / Л.Г. Вакалова, Э.А. Орлова, Е.П. Гетман // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 3. – 51 с.
4. Гребенюк О.С. Проблема формирования мотивации учения и труда у учащихся среднего ПТУ / О.С. Гребенюк. – М.: Педагогика, 1985. – 152 с.
5. Дьяченко М.И. Краткий психологический словарь / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандилович / Личность, образование, самообразование, профессия. – Минск: Хэлтон, 1998. – 399 с.

Денисенко Н.Г., Северина Л.Е., Табак Н.В.

Луцкий педагогический колледж

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ ДЛЯ НУЖД НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

Аннотация

Статья посвящена проблеме формирования готовности будущих учителей физической культуры для нужд Новой украинской школы. Авторы статьи особо ценным считают представленную модель формирования готовности учителей физической культуры нового поколения, которая описана с помощью целевой, теоретико-методологической, содержательной, процессуальной и оценочно-результативной подсистем. Определены подходы, принципы, функции и педагогические условия подготовки учителей указанного профессии.

Ключевые слова: готовность, подготовка, педагогическая модель, физическая культура, будущий учитель физической культуры.

Denisenko N.G., Severina L.E., Tabak N.V.

Lutsk Pedagogical College

**THE FORMATION MODEL OF PREPAREDNESS
OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS OF NEW GENERATION
FOR THE NEEDS OF NEW UKRAINIAN SCHOOL**

Summary

The article is devoted to the problem of formation the preparedness of future Physical Education teachers for the needs of the New Ukrainian School. Authors of the article consider the presented formation model of preparedness of physical education teachers of new generation as especially valuable. This model is described with the help of the targer, theoretical-methodological, content, procedural and evaluation-productive subsystems. The approaches, principles, functions and pedagogical conditions of preparation of the noted speciality teachers are determined.

Keywords: preparedness, preparation, pedagogical model, Physical Education, future teacher of Physical Education.